TOVÁBBI EJTŐERNYŐK ÉS A MŰÉSZ

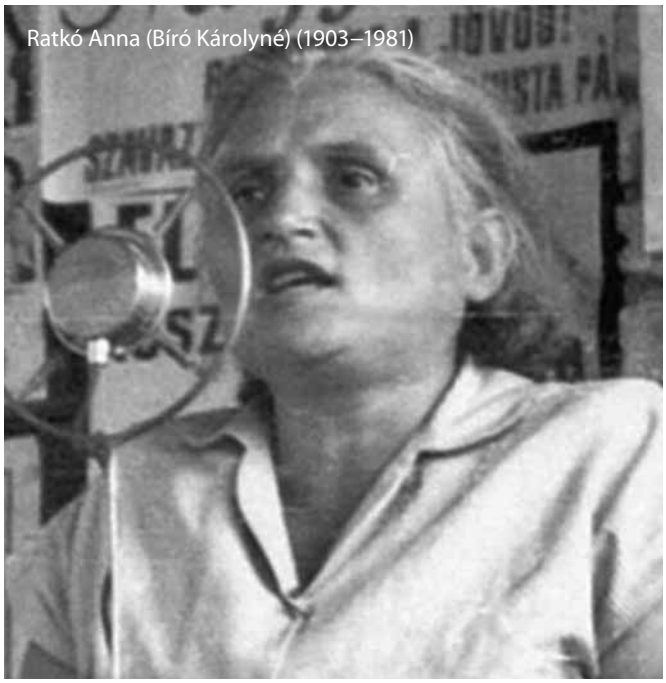
Dr. Molnár F. Tamás[a,b]

[a]*PTE ÁOK Orvosi Készségfejlesztő és Innovációs Központ Műveleti Medicina Csoport, Pécs*

[b]*Petz Aladár Egyetemi Oktató Kórház, Sebészeti Tanszék (PTE ÁOK)*

Szt. Sebestyén Mellkassebészeti Részleg, Győr

Az Amega olvasói körének kemény magja bizonyára emlékszik a legutóbbi számban tárgyalt ejtőernyők tanulságos eseteire. Reményünk szerint például szolgáltak a Bizonyítékokon Alapuló (Evidence Based) Medicina fonákságaira. Az öntelt, pöffeteg rövidítés, az EBM azt sugallja, mintha bizony létezhetne érvényes, másfajta orvoslás is; ez csak az egyik alfaj. Mint a tevéknél, ahol van egypupú, kétpupú, sőt több; a kuplé szerint mindenképp. Kapaszkodj, ó kedves Olvasó! Számosak léteznek, úgymint: Ego Based Medicine; Economy Based Medicine, Emotion Based Medicine; sőt már a legújabb, az Election Based Medicine is létezik. Ez utóbbi amerikai találmány: Robert Kennedy Jr. segített megnyerni a legutóbbi elnökválasztást, következésképpen az ő – immáron egészségügyminiszteri magasságokból hirdetett – elvei szolgálnak alapul a medicinában: oltásügyben mindenképpen. Érdeklődve várjuk a következő transzatlanti kinyilatkoztatásokat. Karikó Katalin professzor asszony pedig lesz szíves visszaszolgáltatni a Nobel-díjat. [Azt hittük, Ratkó Annát, szépemlékű miniszter asszonyunkat ebben a bársonyos székben (1949–1953) nem lehet alulmúlni. Tévedtünk, de lássuk a dolog jó oldalát. A derék szövőnővel olyan példát mutattunk az Egyesült Államoknak, amelyet az csak 75 éves késéssel tudott követni. Na, ki vezet?]

Ratkó Anna (Bíró Károlyné) (1903–1981)

A helyzet az, hogy itt, az Öreg Kontinensen az orvosi tudás (és komplementere: a tudatlanság) mindig is (értsd: Aszklepiosz és Hippokratesz óta) előttünk, mestereink organikusan növekvő, összegyűlt, ránk hagyományozott ismeretein (és tévedésein) alapult. Aki csalhatatlannak gondolta magát, arról mind tudtuk (ha csak halkan is mondtuk, vagy sehogy): sarlatán. Ebbe a „sötétségbe" érkezett a számháborúkon edzett vadnyugati fáklya, mely azóta vezérlő csillagunk. (Kivéve persze a természetgyógyászat, a keleti medicina és a new age/wellbeing mind megannyi csodájára vonatkozó ismeretek virágoskertjét.)

A természet sajnos nem tud arról, hogy neki a randomizált, kettős vak tanulmányoknak kell megfelelnie. (Ha pedig multicentrikus a „sztadi", amelyben szerepel a maroknyi kiválasztott hely egyike is, akkor egyszerűen megfellebbezhetetlen.) Az új „messiás", a mes-

terséges intelligencia (MI, leánykori nevén: AI) másként „gondolkodik” erről is; hiszen ez az a tiszta forrás, amelyből merít. Az „ééj” a mi fülünknek inkább gyereksírásnak hangzik, egyedül az „ajvé” hasonlít hozzá valamelyest. Attól a rosszízű megjegyzéstől, miszerint annak van rá a legnagyobb szüksége, akinek a természetes intelligenciája hiányzik, a leghatározottabban elhatárolódunk.

1. kérdés:
Melyik magyarítási kísérlet hangzott már el az alábbiak közül?
a. műész
b. mélyagy
c. túltudat
d. kreatudás
e. gépbölcs
f. nájlonagy

Épeszű ember (jószántából) nem ugrik ki ezer méterről egy repülőgépből anélkül, hogy a hátára ne csatolna

Karikó Katalin (1955–)

Robert Francis Kennedy Jr. (1954–)

egy ejtőernyőt. Ami aztán vagy kinyílik, vagy nem. Az orvostudomány elszabadult publikációs mezőin azonban egészen különös lények is legelnek. Hihetetlen, de a 2003-as alapcikk óta [Smith GCS, Pell JP. Parachute use to prevent death and major trauma related to gravitational challenge: systematic review of randomised controlled trials. *BMJ* 2003; 327(7429): 1459-1461.] számos további közlemény jelent meg a tárgyban.

2. kérdés:
A következő listában van egy kakukktojás (nem létező cikk). Vajon melyik?
a. Potts M, Prata N, Walsh J, et al. Parachute approach to evidence based medicine. *BMJ* 2006; 333(7570): 701-703.
b. Yeh RW, Valsdottir LR, Yeh MW, et al. on behalf of the PARACHUTE Investigators. Parachute use to prevent death and major trauma when jumping from aircraft: randomized controlled trial. *BMJ* 2018; 363 doi: https://doi.org/10.1136/bmj.k5094
c. Yeh RW, Valsdottir LR, Yeh MW, et al. on behalf of the PARACHUTE Investigators. Correction: Parachute use to prevent death and major trauma when jumping from aircraft: randomized controlled trial. December 18.

d. Freud SE, von Hohenheim TB, Murphy LE, Molnar TF. Parachute as allegory of scientific publication hoax. *World Journal of Everything* 2025; 1(1): 99-100.
e Hayes MJ, Kaestner V, Mailankody S, et al. Most medical practices are not parachutes: a citation analysis of practices felt by biomedical authors to be analogous to parachutes. *CMAJ Open* 2018; 6(1), e31-e38.

Komoly tudományfilozófiai kérdés, hogy van-e létjogosultsága az ejtőernyőmentes ejtőernyőugrás komplex kérdésében az EBM ranglistavezetőjének, a kutatások királynőjének, a metaanalízisnek. (Hasonló, javallt OTKA kutatási témák lennének, ha a platform ki nem múlt volna időközben: Az alkoholmentes sör tudatmódosító hatásának komplex vizsgálata. A homeopátia szerepe a modern politrauma-ellátásban.)

3. kérdés:
Elvégezték-e a kérdésben eddig publikált cikkek metaanalízisét?
a. nem, ez ostoba kérdés
b. igény lenne rá, de nem történt ilyen
c. nincs rá igény, de megjelent ilyen publikáció
d. volt rá igény, és meg is történt az elemzés

Ernest Hemingway 1944-ben

Vissza a műészhez (AI), melynek használatához – mint halljuk – némely pulmonológiai onkoteamek is előszeretettel folyamodnak. A jövő fényes: bezárnak a bíróságok (ki tud hidegebb fejjel gondolkodni, objektívebben ítélkezni mint a szerver; az igazság szolgája?); a költők a tollat, a festők az ecsetet teszik le. A nem gyakorolt kiváltság elvész: tanítja a római jog. A tolatóradarnak örültünk, mostanra a segítség nélküli hátramenet egy rémálom. Tájékozódási képességeink (a térképolvasásról nem is beszélve) a GPS használatával egy, a fürdőszobában elveszni készülő csecsemőével vetekszenek. A medicina művelői lehetnének éberebbek, a józan ész kéznél van.

4. kérdés:
Melyik állítással lehet egyetérteni?
a. ezek egy modern luddita gondolatai
b. az olyan nagyszerű újdonságok, mint az „intelligens leállósáv" is bizonyítják a jövőbe vezető út helyességét
c. a technooptimizmus a legjobb, ami vezethet minket egy szebb és jobb jövőbe
d. lehet benne valami

Ott fejezzük be, ahol elkezdtük; az ejtőernyőknél, melyeknek az első modelljeit már a Nagy Háborúban is kipróbálták. Az I. világháborút Európa önmaga ellen vívott polgárháborújaként jellemezték, a második „csupán bevégezte a megkezdett munkát". Aligha van ma olyan konfliktus a világban, ami ne gyökerezne a 70-75 évvel ezelőtti eseményekben. A II. világháború vége felé, az amerikai ejtőernyősök három hadműveletben is kiemelkedő szerepet játszottak. „A halál 50 órája" című film alapjául is szolgáló események sűrűjében két légiszállítású hadosztály, a Vijjogó Sasok (101st Airborne Division: Eagles) és az Összamerikaiak (82nd Airborne Division: All Americans) története áll. Őket akarta meglátogatni az addig a párizsi Hotel Ritzben vendégeskedő Ernest Hemingway. Egy, a hürtgeni erdőben vívott csatában szerzett betegség azonban késlelteti, így lemarad a „nagy buliról".

5. kérdés:
Mi lehetett ez a betegség?
a. hörghurut
b. bélhurut
c. hólyaghurut
d. fülhurut

Végül egy frontközeli borospincében vészelte át az eseményeket, amelyekből – saját bevallása szerint – utólag nem sokra emlékezett. A memóriazavar oka elsősorban a pince tartalma volt. A tüzérségi tűz olyan erős volt, hogy a kis dolgokat is odalenn intézték el: praktikusan a gyorsan fogyó, kiürült borospalackokba. Hogy ne tűnjön fel a hiány, az író az „újonnan töltött" üvegeket így címkézte: Hemingsein 1944. (Forrás: Anton Brevor: Ardennek 1944. Gold Book, Budapest, 2015 163. o.) ■

MEGOLDÁSOK

1. válasz:
a. Műész. Szentjóby Tamás (Staub Tamás, St. Auby Tamás, St. Turba Tamás) magyar költő és képzőművész (1944–) alkotása. Reméljük, hogy hosszabb életű lesz, mint a hasonlóan technikai kihívásra született „drótposta" volt (email)…

2. válasz:
d. Sajnos, a cikket még mindig írjuk (többször visszautasították); a lapot pedig még meg kell alapítani. Impakt faktora már van, és nyilván Q1 a besorolása is.

3. válasz:
d. Látjuk a jövőt: szorgos kínai és indiai tudományos kezek & agyak munkájának meg is van az eredménye: Xu A, Prasad V. The use and meaning of the parachute metaphor in biomedicine: a citation analysis of a systematic review and a randomized trial of the parachute for freefall. *Journal of Comparative Effectiveness Research* 2022; 11(6): https://doi.org/10.2217/cer-2021-0171. Régen – az európai („fehér", „brrrr") kultúrdominancia letűnt korában – járta az a mondás, miszerint a német humorérzék csontig hatol. A tárgyalt cikk ügyében azonban a rovatvezetőnek súlyos kétségei vannak afelől, hogy a népes szerzőgárda bármelyik tagjában az alkalmazás bármely szintjén is felmerült volna a vicc fogalma.

4. válasz:
d. A válaszok között szabad a választás, de – nem minden önzéstől mentesen – a rovatvezető a (d.) ponttal ért egyet. Védelmére felhozza a Lancetben közölt cikket, mely az AI túlhasználatának hatására fellépő diagnosztikus tévedések szaporodásáról számol be. Mori Y, Kaminski MF, Hassan C, et al. Clinical trial designs for artificial intelligence in gastrointestinal endoscopy. *Lancet Gastroenterol Hepatol* 2022; 7(9): 785-786.

5. válasz:
a. Hörghurut akadályozta meg Hemingwayt abban, hogy hamarabb induljon a frontra. ■